

Yükseköğretimde Sosyoloji Öğretim Çalışmaları: Amerikan, Avrupa ve Türk Sosyolojisinde Karşılaştırmalı Bir Alanyazın İncelemesi

Studies on Sociology Teaching in Higher Education: A Comparative Literature Review of American, European, and Turkish Sociology

Ayşe Polat

Istanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul

Özet

Bu makale üniversitelerde sosyoloji öğretimi hakkında yapılan araştırma ve yayınları karşılaştırmalı olarak inceleyen bir alanyazın çalışmasıdır. İngilizce, Türkçe ve bazı Fransızca akademik dergi ve kaynaklar taranarak farklı ülkelerde sosyoloji eğitim ve öğretimi hakkında gerçekleştirilen yayınlar derlenip yükseköğretimde “sosyoloji öğretim çalışmaları” şeklinde bir alandan bahsetmenin imkânları ve özellikleri Amerikan, Avrupa ve Türk sosyolojisi bağlamında ele alınıp tartışılmıştır. Sosyoloji eğitimi ve öğretiminin hangi açılardan ve nasıl incelendiğinin bir derlemesi ile yükseköğretimde disiplinlerin öğretimi sorusuna ve bu alanda ne tür araştırmalar yapılabileceğine dikkat çekmek amaçlanmıştır. Sosyoloji öğretimine odaklanan, en uzun soluklu akademik dergi olan *Teaching Sociology* tanıtılıp Amerikan yükseköğretim yayıncılığı bağlamında değerlendirilmiştir. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de son yirmi yılda sosyoloji öğretimi hakkında gerçekleştirilen araştırmalar yükseköğretimdeki hacimsel artış, uluslararası standardizasyon, araştırma ve öğretim iş yükü gerilimi, öğrenci odaklı çalışmalar gibi son yirmi yıldaki değişimler kapsamında ele alınmıştır. Yapılan inceleme neticesinde; sosyoloji öğretim çalışmalarında Amerikan sosyolojisi başta olmak üzere Avrupa ve Türkiye’de belirli bir birikim ve akademik ilginin elde edildiği ancak önemli eksiklik ve yetersizliklerin devam ettiği belirtilebilir.

Anahtar sözcükler: Amerikan, Avrupa ve Türk sosyolojisi, sosyoloji eğitimi ve öğretimi, yükseköğretim.

Yükseköğretim dünyada ve Türkiye’de sosyoekonomik, siyasi ve akademik boyutlarıyla araştırmacıların ve kamu idarecilerinin özellikle son yirmi yılda giderek daha fazla önem verdiği alanlardan biri haline gelmiştir (Acer ve Güçlü, 2017; Arlı, 2016; Tekneci, 2016). Üniversite-

Abstract

This article is a literature review that comparatively examines publications and research conducted about the teaching of sociology in higher education. English, Turkish, and to some extent French academic journals and sources were surveyed, and articles about sociology education in different countries were compiled. Thereby, the possibilities and features of a field which can be called “studies on teaching sociology” were discussed and assessed within the context of American, European, and Turkish sociology. Through compiling the perspectives and ways sociology education are studied, the goal of this article is to draw attention to the issue of how to teach disciplines at higher education as well as to provide insights about potential future research on the topic. *Teaching Sociology*, the longest running academic publication devoted specifically to the teaching of sociology at higher education, was introduced and examined within the context of American higher education academic publications. Studies on the teaching of sociology in European countries such as England, France, and Germany as well as those on Türkiye were discussed in terms of the changes higher education has been going through over the last twenty years, such as the increase of the volume of the higher education, international standardization, the tension between research and teaching workload, and student focused research. While there is an increasing academic interest in the European, Turkish, and particularly American sociology concerning the topic, it is still an understudied field.

Keywords: American, European and Turkish sociology, higher education, sociology education, teaching sociology.

nin bilgi üretimindeki rolü kadar, kitleselleşen bir yükseköğretim sisteminde bilgi ve tecrübeyi aktarma, öğretme, rehberlik etme gibi pedagojik yanlar da zamanla öne çıkmıştır. Üniversitelerin ve akademisyenlerin araştırma ve öğretim arasındaki kamusal rol ve sorumlulukları tartışılmaya devam eder-

İletişim / Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Polat
İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
Sosyoloji Bölümü, Güney Kampüsü,
Dumlupınar Mahallesi, D-100 Karayolu
No: 98, Kadıköy, İstanbul
e-posta: polatayse@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 12(2), 187–196. © 2022 TÜBA

Geliş tarihi / Received: Nisan / April 26, 2020; Kabul tarihi / Accepted: Ekim / October 11, 2020

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Polat, A. (2022). Yükseköğretimde sosyoloji öğretim çalışmaları: Amerikan, Avrupa ve Türk sosyolojisinde karşılaştırmalı bir alanyazın incelemesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(2), 187–196. doi:10.2399/yod.20.727000

ORCID ID: A. Polat 0000-0002-8739-6372

ken (Boyer, 1990; Rhoten ve Calhoun, 2011) disiplin ve bölümlere özgü öğrenim ve öğretim çalışmaları da artmaktadır. Bu makale “sosyoloji öğretim çalışmaları” şeklinde bir alandan bahsetmenin imkân ve sınırlarını farklı ülkelerde sosyoloji öğretimi hakkında İngilizce, Türkçe ve kısmen Fransızca gerçekleştirilen yayınlar üzerinden ararken; Amerikan, Avrupa ve Türk sosyolojindeki çalışmalar üzerinden bir alanyazın denemesi ortaya koymaya çalışmaktadır.

Makalenin ilk bölümünde doğrudan sosyoloji öğretimi konu edinen ve 1973’ten itibaren ABD’de düzenli olarak yayımlanan *Teaching Sociology* dergisi tanıtılıp Amerikan yükseköğretim yayıncılığı kapsamında değerlendirilecektir. İkinci bölümde İngiltere, Fransa ve Almanya’da sosyoloji eğitim ve öğretimi hakkında yapılan çalışmalar, yükseköğretimin dönüşümü ve öne çıkan yaklaşım ve tartışmalar bağlamında değerlendirilerek ele alınacaktır. Üçüncü bölümde ise Türkiye’de sosyoloji disiplininin üniversitelerde kurumsallaşma ve dönemlendirilmesi ve son yıllarda artan sosyoloji eğitim ve öğretimi hakkındaki çalışmalara değinilecektir.

Sosyoloji öğretim çalışmaları alanının gelişimini, mevcut çalışmalar üzerinden belirleyip ortaya koymaya çalışan bir derlemenin derinlikli bir analizden ziyade betimsel olduğu öne sürülebilir. Ancak sosyoloji öğretiminin farklı ülkelerde nasıl ele alındığının karşılaştırmalı bir biçimde incelenmesi ile hem Amerika, Avrupa ve Türk sosyolojisinin kendilerine özgü bağlamlarında hem de üçünü kuşatan yükseköğretime özgü dinamikler çerçevesinde sosyoloji öğretim araştırmalarının temel tema, konu ve tartışmalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Benzer bir karşılaştırmalı çalışmanın olmaması derlemenin özgün değerini artırmaktadır.

Bu makale; JSTOR, EBSCO, Taylor&Francis gibi elektronik dergi veri tabanlarında *sociology education* (sosyoloji eğitimi), *teaching and sociology* (sosyoloji ve öğretim), *curriculum* (müfredat), *higher education and sociology* (yükseköğretim ve sosyoloji) anahtar kelimeleri ile tarama yapılarak çeşitli ülkelerde sosyoloji öğretimine dair yayınların tespitine dayanmaktadır. Ancak *Teaching Sociology* haricinde salt sosyoloji eğitim ve öğretimi ele alan bir akademik dergiye rastlanmamıştır. Tespit edilen tek istisna *Journal of Sociology* dergisinin sosyoloji öğretimine ayrılan özel sayısıdır (Harley ve Natalier, 2013). Bu açıdan bu derleme kapsamında Amerikan sosyolojisinde sosyoloji öğretim çalışmalarını *Teaching Sociology* üzerinden ele almak uygun görülmüştür. Aynı anahtar kelimeler ile yapılan tarama sonucu çıkan diğer makaleler ve ilave edilen Fransızca makaleler ikinci bölümün temelini oluştururken, Türkçe kaynaklardan hem ikinci bölümün hem üçüncü bölümün yazımında yararlanılmıştır.

ABD Yükseköğretiminde Pedagojik Dergi Yayıncılığı: *Teaching Sociology*

ABD’nin özellikle İkinci Dünya Savaşı’nın ardından araştırma fonlarından akademik yayıncılık ve öğrenci sayılarına bakıldığında küresel ölçekte yükseköğretimin merkezi haline gelmesi sosyoloji özelinde de görülmektedir. ABD’de günümüzde lisans seviyesinde yaklaşık bin tane sosyoloji bölümü bulunmaktadır (Amerikan Sosyoloji Derneği [ASA], 2016). ABD’nin yükseköğretim araştırma merkez ve yayıncılığında İngiltere ve Çin gibi diğer büyük rakiplerinin de önünde olması (Tight, 2007, 2017; Yıldırım ve Seggie, 2018) dikkate alındığında sosyoloji eğitim ve öğretimine odaklanan müstakil bir yükseköğretim dergisi olan *Teaching Sociology*’nin yaklaşık elli yıldır yayında olması açıklanabilir.

ABD’de farklı sivil ve resmî kuruluşlardan gelen taleplerin de etkisiyle, akademik disiplinlerin teorik ve metodolojik konularının yanı sıra eğitim ve öğretim faaliyetlerini, hedeflerini, öğrenim süreçlerini inceleyen akademik çalışmalar 1970’lerden itibaren başlamıştır. Sosyoloji disiplini özelinde, bu girişimler ilk somut ürünlerini; Amerikan Sosyoloji Derneği’nin 1973’te başlattığı Lisans Eğitim/Öğretim Projesi ve *Change Magazin*’in 1976’da sosyoloji öğretimi ile ilgili hazırladığı raporda bulmuştur (Berheide, 2005; McPherron, 1982). *Teaching Sociology* dergisini “SAGE Yayıncılık 1973’te kurmuş; ASA iki yıl sonra satın almış, 1986’da ilk ASA bünyesindeki sayısı çıkmıştır (ASA Journals, t.y.)” Başlangıçta yılda sadece bir kez çıkan *Teaching Sociology*, 1977’den itibaren yılda dört kez yayımlanmaya başlamıştır. Dergideki makaleler; sosyoloji disiplininin temel bakış açısını, yöntem ve konularının neler olduğunu ve nasıl öğretildiğini gerektirerek değerlendirilen sosyolog akademisyenler tarafından kaleme alınmaktadır.

Bu çalışma için *Teaching Sociology* dergisinin ilk sayısından itibaren tüm makale başlıkları taranarak temel özellikleri belirlenmiş; ikinci aşamada seçilen belirli makaleler incelenmiş; bunun yanı sıra dergi hakkında yayımlanan makalelere de başvurulmuştur. Derginin özelliklerine dair bu makalede yapılan çıkarımların dayanağı olan ilgili makaleler, parantez içinde örnek (ör.) kısaltması ile aşağıda gösterilmektedir.

Teaching Sociology dergisinin makaleleri ağırlıklı olarak lisans eğitimi ile ilgilidir. Lisansüstü eğitim ile ilgili makaleler sayıca daha az olmakla beraber 1991 yılında yayımlanan bir özel sayı sadece lisansüstü eğitime ayrılmıştır. Dergideki makalelerin neredeyse tamamı ABD’deki yükseköğretim kurumlarındaki sosyoloji eğitim ve öğretimine dair olmakla beraber farklı ülkelere ilişkin ve buralarda sosyoloji eğitimi özellikle ABD ile karşılaştırmalı ele alan yayınlar da vardır (ör. Alatas ve Sinha, 2001; Guppy ve Arai, 1994; O’Sullivan, 2011; Schneickert, Lenger, Steckermeier ve Rieder, 2019). Ayrıca derginin farklı sayıların-

da ABD içindeki kurumsal farklılıklar da irdelenmiştir. Bunun en iyi örneklerinden biri, ABD'deki dört yıllık üniversiteler ile iki yıllık *community colleges*'ı sosyoloji öğretimi açısından karşılaştırmalı olarak ele alan özel sayıdır (Sweet, 2016).

Sosyoloji bölümlerinin amaç ve müfredatları ile ilgili incelemeler ilk sayılardan itibaren yer almaktadır (ör. Gelfand, 1976; McPherron, 1977). “*Knowledge Available, Knowledge Needed: Improving Sociology Instruction*” (Mevcut Bilgi, İhtiyaç Duyulan Bilgi: Sosyoloji Eğitimi İyileştirmek) ana temalı 1980'de yayımlanan özel sayıda liberal eğitim çerçevesinde sosyoloji öğretiminin amaçları ele alınırken bir yandan da öğrenciler için daha iyi eğitim programlarının geliştirilmesi hedeflenerek uygulamaya konulan yenilikler tartışılmıştır (Baker ve Everett, 1980). Sonraki yıllarda da sosyoloji bölümlerinin amaç ve araçları, ders programları kapsamında değerlendirilmeye devam edilmiştir (ör. Albers, 2003; Grauerholz ve Gibson, 2006; Hochschild, Farley ve Chee, 2014; Keith, 2002; Pittendrigh ve Jobes, 1984; Sulik ve Keys, 2014). Sosyoloji müfredatını oluşturan temel (*core*) dersler olup olmadığı sorusunu öğretim üyesi sosyologların görüşleri üzerinden ele alan makaleler de mevcuttur (ör. Keith ve Ender, 2004; Wagenaar, 2004). Ayrıca dergideki bazı makaleler belirli derslere odaklanmaktadır; ör. Irk ve Etnik Çalışmalar (Downey ve Torrecilha, 1994; Kolack, 1975); Din Sosyolojisi (Ingram, 1979); Aile Sosyolojisi (LaRossa, 1984); Hukuk Sosyolojisi (Berger, 1989); Yemek Sosyolojisi (Sobal, McIntosh ve Whit, 1993); Araştırma Metotları (Keen, 1996; Ransford ve Butler, 1982) dersleri. Ancak üzerinde en çok durulan ve hakkında en fazla makale yayımlanan ders Sosyolojiye Giriş'tir (ör. Dukes, 1975; Howard ve Zoeller, 2007; Howery, 1985; Keesler, Fermin ve Schneider, 2008; Lenski, 1983; Loewen, 1979; Moxley, 1974). Dergi editörleri bunu gerekçelendirmese de bu durum, üniversitelerindeki programların pek çoğunda Sosyolojiye Giriş dersinin sosyoloji bölümlerinin zorunlu derslerinden olması, bu dersin farklı bölümlerin de ders havuzunda bulunması ve disiplinin temel konu, kavram ve bakış açısının öğrencilere aktarımı noktasında giriş derslerine atfedilen önem ile açıklanabilir.

Teaching Sociology'de derslerle bağlantılı olarak sosyoloji ders kitapları (Beeman, Chowdhry ve Todd, 2000; Fullerton ve Graham, 1988) ve bu kitaplardaki çeşitli konular (ör. güç, kadın, azınlıklar) ve teorilerin (ör. sembolik etkileşim) işleniş biçimleri (Carrothers ve Benson, 2003; Paap, 1981; Shaw-Taylor ve Benokraitis, 1995; Wright, 1995) hakkında da makaleler yayımlanmaktadır.

Pedagoji ve ölçme ve değerlendirme araçlarıyla ilgili yayınlar da mevcuttur. Ders öğretiminde kullanılacak çeşitli teknikler ve sınıf içi etkileşim (ör. Pfeffer ve Rogalin, 2012;

Preves ve Stephenson, 2009; Simpson and Elias, 2011); yeni teknoloji ve medyanın kullanımı (ör. Dougherty ve Andercheck, 2014; Fails, 1988; Greenblat, 1973); ders değerlendirme, akademik yazım ve sınav sistemi (ör. Hamilton, 1980; Hudd, 2013; Singleton, 2007; Zipp, 2007) bu çerçevede ele alınan konulardan bazılarıdır.

Yükseköğretim dergilerinin belirli yıl aralıklarındaki sayı içeriklerini anahtar kelimeler üzerinden kodlayarak nicel oranlara dayalı analizler gerçekleştiren çalışmalar mevcuttur (*bkz.* Calma ve Davies, 2015; Clegg, 2015; Haggis, 2009; Macfarlane ve Burg, 2019). Benzer şekilde Baker (1985) *Teaching Sociology*'nin 1973–1983; Chin (2002) 1984–1999 ve Paino, Blankenship, Grauerholz ve Chin (2012) 1973–2009 yıllarına arasındaki sayılarını incelemiştir. Chin (2002), Baker'ın (1985) çalışmasıyla karşılaştırmalı olabilmesi açısından onunla benzer ve yeni bazı kriterler ortaya koyarak, dergideki yayınların (makale, not, değerlendirme yazısı vb.), yazarlarının (akademik unvan, pozisyon vb.) ve vaka çalışması olarak tanımladığı (ders modülü, bölüm programı, ders dizaynı vb.) öğelerin yüzdelerini çıkarmıştır. Chin (2002), Baker'ın *Teaching Sociology*'nin “ilk on yılındaki yayınların çok az bir birikimsel uzmanlığı” yansıttığı (Baker, 1985, s. 361) görüşünden farklı olarak dergide görece bir iyileşme olduğunu belirtir. Chin'in (2002) vurguladığı gibi *Teaching Sociology* dergisi 1970'lerde başlayan ancak 1990'larda Boyer (1990)'in katkılarıyla yaygın kullanıma giren “öğretim ve öğrenim çalışma alanı” (*the scholarship of teaching and learning*) çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Eğitim sosyolojisi ve “öğretim ve öğrenim çalışma alanının” farklılıklarını etraflıca tartışmak bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ancak Weiss'da (2007) tartışıldığı üzere, 2001–2005 yılları arasında *Sociology of Education* ve *Teaching Sociology* dergisinin yayın içerikleri karşılaştırılacak olursa ilkinde “eğitimde eşitsizlikler, sınıfta başarıyı etkileyen ön göstergeler, eğitim politikaları, eğitimin toplumsal sonuçları” konuları ön plana çıkarken; *Teaching Sociology*'de “öğretim tekniği, müfredat, organizasyonel bağlam, akademik meslek” gibi konularda “disiplinin öğrencilerine yardımcı olmayı amaçlayan” (s. 7) yayınlar yapılmaktadır.

Paino ve diğerlerinin (2012) dikkat çektiği üzere, *Teaching Sociology*'de 2000'den sonra daha kapsamlı ve sistematik araştırmalar içeren yayınlar artmıştır. Bu çerçevede; öğrenmenin etkinliğini ve ölçümünü çok boyutlu olarak inceleyen araştırmalar ve lisans eğitimi yanı sıra araştırma odaklı üniversitelerde görevli akademisyenlerin makaleleri artış göstermiştir. Ancak *Teaching Sociology*'deki yayınların çoğu hâlen araştırma ve proje ödeneklerine dayalı, geniş ölçek ve kapsamlı çalışmalar değildir (Paino vd., 2012).

Öğrenim ve öğretim çalışmaları yayıncılığındaki araştırmaların kapsam ve kalitesi daha etraflıca incelenmesi gereken bir

konudur. Paino ve diğerlerinin (2012) *Teaching Sociology*'ye dair bu bulgularını benzer başka pedagojik yükseköğretim dergileri ile karşılaştırmak gerekir. Pike'ın (2011) makalesi bu açıdan katkı sağlayan bir çalışmadır. Pike (2011) *Teaching Sociology* ile *Teaching Psychology*, *Teaching Philosophy*, *Journal of Management Education* gibi dokuz tane yükseköğretim dergisinin 2009 yılına ait tüm sayılarını karşılaştırır. *Teaching Sociology*'deki makaleleri kavramsal/teorik, araştırmaya dayalı çalışmalar ve öğretim pratiğinin bilgeliliğine dayalı yayınlar şeklinde tasnif etmiş ve 2009 yılındaki dağılım oranlarını sırayla %45, %25 ve %30 olarak belirlemiştir (s. 224). *Teaching Sociology*'nin yükseköğretim pedagojik dergileri arasındaki öncü rolünü vurgulayan Pike (2011), benzer dergilere göre *Teaching Sociology*'deki yayınların dağılımın oranının da daha dengeli olduğunu vurgulamaktadır. *Teaching Sociology* disiplin ve müfredatın öğretilmesine dair hem teorik yayınlar hem de eğitim ve öğretim tecrübesine yönelik nitel ve nicel ampirik incelemeler içermektedir.

Avrupa Yükseköğretimindeki Dönüşüm ve Sosyoloji Eğitim ve Öğretimi

Sosyolojinin Avrupa ülkelerinde ortaya çıkış ve gelişim tarihçesi, Avrupa ülkelerindeki farklı yükseköğretim sistemleri içinde kurumsallaşma biçimleri, ülkelerin ekonomik, siyasi ve tarihsel farklılıkları ve bunların sosyoloji ekollerine yansımaları dikkate alındığında, "Avrupa Sosyolojisi" adı altında tekil bir kavramsallaştırmanın tutarlılığı ele alınmaktadır (Koniordos ve Kyrtis, 2014; Nedelmann ve Sztompka, 1993). Fleck ve Hönig (2014) Avrupa ulusal sosyoloji dernek üyelikleri, Avrupa sosyoloji dergileri, Avrupa araştırma burslarının dağılım kriterleri üzerinden Amerikan rakibine karşı Avrupa sosyolojisinin çeşitliliğini vurgulamaktadır.

Avrupa'daki ülkeler arasındaki çarpıcı farklılıklar ve ulusal dillerde yayımlanan yayınlara erişim sorunları dikkate alınarak, derlemenin bu bölümünde ağırlıklı olarak İngiltere, Almanya ve Fransa'da sosyoloji öğretiminin nasıl ve hangi açılardan ele alındığına yer verilecektir. İngilizce, Fransızca ve Türkçe tespit edilebilen yayınlar üzerinden Avrupa'da sosyoloji öğretimi hakkındaki araştırma ve makaleler ele alındığında bunların merkezinde Avrupa'da yükseköğretimi son yirmi yılda etkileyen tarihsel süreçler, siyasi ve ekonomik politikalar ve bunların eğitime yansımaları olduğu görülmektedir.

Standardizasyon Tartışmaları: Eğitim Reformları ve Müfredat

Avrupa'da Bologna Antlaşması (1999) başta olmak üzere ulus içi ve uluslararası hareketliliği ve iş birliğini artırmayı amaçlayan reformlarla yükseköğretim bölümlerinin ders, kredi ve puanlama sistemlerinde köklü değişikliklere gidilmiştir (Spurk,

2014). Avrupa sosyolojisinde de bu bağlamda sosyoloji eğitim ve öğretimi hakkındaki makalelerde müfredatı ve ders programlarını ele alan çalışmalar ağırlıklı bir yer tutmaktadır. Almanya ve İngiltere ile ilgili bu tarz çalışmalara aşağıda değinilecektir.

Almanya'daki üniversite sistemi ve sosyoloji eğitimini inceleyen Dinç ve Baş (2011), Bologna sürecinin dönüştürücü rolünü ele alır. Dinç ve Baş'ın (2011) belirttiği üzere, ulus içi ve uluslararası bütünleşmeyi amaçlayan eğitim politikaları; 1970'lere kadar karşılıklı diploma denkliğini bile kabul etmeyebilen Alman sosyoloji kürsülerini bugün tamamen aynılaştırmaya da asgari düzeyde benzer ders programları ve içeriklerine sahip olmaya zorlamıştır. Hâlâ tek tiplikten uzak olmakla beraber, Bologna süreci Alman üniversite sisteminde lisans öğretim süresi ile zorunlu ve seçmeli ders oranları açısından kısmi bir standartlaşma gerçekleştirirken; bölüm dersleri piyasa ve mesleki talepleri karşılayacak biçimde de şekillendirilmektedir (Dinç ve Baş, 2011).

İngiltere'de sosyoloji öğretimi ve dersler hakkındaki tartışmaların başlangıcı 1936 tarihli bir sempozyuma kadar uzanırken (Panayotova, 2019), Bologna ve Avrupa Birliği uyum süreci sosyoloji öğretim çalışmaları yazınında ders ve müfredat tartışmalarını 1990'larda gittikçe artırmıştır. İngiltere'de 2000'ler boyunca sosyoloji müfredatı ile ilgili çeşitli rapor ve araştırmalar yürütülmeye devam etmiştir. 1992 sonrası kurulan üniversitelerde neo-liberalizm çerçevesinde öğrencilerin ve piyasanın talepleri daha fazla dikkate alınırken, köklü sosyoloji bölümlerinde kuramsal İngiliz sosyoloji geleneği devam ettirilmeye çalışılmıştır (Bilici, 2011).

Gubbay'ın (1996) belirttiği üzere, İngiliz Sosyoloji Derneği'nin bir müfredat komitesi vardır ve "Sosyoloji Müfredatı Projesi" kapsamında ülkedeki sosyoloji programlarının müfredat yapısı, ders içerikleri ve amaçları hakkında anket ve mülakat yöntemleri kullanılarak farklı veriler toplanmıştır. 1990–1996 yıllarını kapsayan bu araştırmaya göre İngiltere'de sosyoloji lisans derecesi veren programların tamamında "Sosyolojik Teori ve Araştırma Yöntemleri" hakkında en az bir ders bulunmaktadır ve bu ders genellikle zorunlu olan dersler arasında yer almaktadır. Buna ek olarak; "Mukayeseli Toplumsal Yapı" ve "Modern Britanya Sosyolojisi" dersleri de sıklıkla zorunlu dersler arasında yer almakta; "Kültür Sosyolojisi", "Meslek ve Çalışma Sosyolojisi", "Araştırma Metotları ve Sosyolojik Teori" dersleri müfredatta temel alanlar olarak görülmektedir (Gubbay, 1996, s. 10–11).

1990'larda İngiltere'de müfredata yönelik yürütülen araştırma ve tartışmalarda fikir ayrılıkları iki ana eksenle toplanmıştır: (i) Hangi derslerin sosyoloji müfredatının temel derslerini oluşturduğu ve bu dersler ile alt uzmanlaşma derslerinin karşılıklı oranı, (ii) müfredat içeriğinin standartlaştırılması ve bunun avantaj ve dezavantajları (Gubbay, 1996, s. 25).

“Sosyolojik Teori” dersinin müfredattaki imtiyazlı pozisyonundan çıkarılması gerektiğini öne sürenler olduğu gibi; “Araştırma Yöntemleri” dersi hakkında da bazı sosyologlar profesyonel araştırmada kullanılan araştırma yöntemlerini lisans öğrencilerine öğretmenin şart olmadığını ifade etmişlerdir. Bu görüşün aksini savunanlar ise bu dersin daha karmaşık yöntemleri içerecek şekilde öğretilmesini önermişlerdir (Gubbay, 1996).

İngiltere’de özellikle “Nicel Yöntemler” dersinin öğrenciler ve sosyologlar tarafından algılanma biçimi farklı araştırmalara konu olmuş; bu dersin müfredat içindeki yerine rağmen, İngiliz sosyolojisinin istatistik ve ampirik beceriler yerine kuram ve teori ile eşleştirildiği belirtilmektedir (Panayotova 2019; Williams, Payne, Hodgkinson ve Poade, 2008). Ancak Schrecker’in (2008), 1950–2003 arası yayımlanmış Sosyolojiye Giriş ders kitaplarını detaylı bir şekilde inceleyerek İngiliz ve Fransız sosyoloji geleneklerini karşılaştıran çalışmasında dikkat çektiği üzere İngilizce kitaplar Fransızca yayınlara oranla gündelik hayattan daha fazla örnekler içeren, sosyolojik bakışın pratikte nasıl uygulanabileceğini gösteren eserlerdir.

Öğrenme Biçimleri, Öğrenci Perspektifleri

Avrupa’da sosyoloji eğitim ve öğretimi hakkındaki çalışmalar; salt müfredat gibi yapısal özelliklere ağırlık vermemekte, öğrenmenin aktörleri olan öğrenciler ve onların öğrenim süreci ve deneyimlerine de odaklanmaktadır. Paivandi (2011) Fransa’da 1990’ların ortasından itibaren üniversite öğrencilerinin öğrenme süreçleri ile ilgili araştırmaların başladığını belirtir (s. 93). Bu tarz öğrenci odaklı araştırmaların Avrupa’daki farklı ülkelerde dağılımına dair bir bulgu elde edilememiştir; ancak aşağıda Fransa, İngiltere ve Almanya’ya dair tespit edilen yayınların konuyu ele alma biçim ve yaklaşımlarına değinilecektir.

Soulié (2002) Fransa’da bir taşra üniversitesi olan Rouen Üniversitesinde 1. sınıf sosyoloji öğrencilerinin üniversite eğitimine bakış ve beklentilerini inceler. Öğrencilerin cinsiyeti, yaşı ve ebeveyn mesleği gibi sosyolojik değişkenler ve 1997’de Fransa’da dönemin Eğitim Bakanı tarafından yürürlüğe konan reformların etkileri üzerinden, öğrencilerin derse devam ve sınav başarı oranlarını analiz edip onların üniversite eğitiminden, ders işleniş biçimlerinden memnun kalıp kalmadıklarını mülakatlarla irdeler. Tek bir üniversite örneğine dayalı olan bu çalışmadan farklı olarak Paivandi (2011), Fransa’nın Paris bölgesindeki 5 üniversitenin insan ve toplum bölümlerinde kayıtlı, aralarında 9 tanesi sosyoloji öğrencisi olan 115 lisans öğrencisi ile 2005–2008 yılları arasında mülakatlar gerçekleştirir. Paivandi, öğrencilerin öğrenime yaklaşımlarını minimalist, bütüncül ve performatif gibi tipolojiler üzerinden tartışır. Paivandi (2011), öğrenim çalışmalarının eğitim sosyolojisi ile sınırlı tutulmamasını; bilgi sosyolojisi perspektifinden de ele alınmasını,

bir diğer ifadeyle, öğrencilerin sosyoekonomik sınıf ve habitusları üzerinden pasif bireyler olarak kabulünü değil, onların öğrenmeye aktif yaklaşımları açısından öğrenimin incelenmesini önerir. Jary ve Lebeau (2009) da benzer bir bakışla, İngiltere’deki müfredat değişimlerinin sosyoloji öğrencilerinin öğrencilik tecrübesine nasıl yansıtıldığını onlarla mülakatlar gerçekleştirerek; Fransız sosyolog Dubet’in geliştirdiği tipolojiler üzerinden öğrencilerin sosyoloji öğrenimine yaklaşımlarını ele alırlar. Sosyoloji öğrencilerinin sıklıkla “sosyolojik tahayyül” edinimlerinin sosyoloji eğitiminde öğrendikleri temel bakış olduğunu vurguladıklarını belirtirler (Jary ve Lebeau, 2009).

Almanya’da yakın dönemde gerçekleştirilen bir çalışmada Schneickert, Lenger, Steckermeier ve Rieder (2019) öğrencilere spesifik olarak sosyoloji bölümlerinde hangi teori ve yöntemleri öğrendikleri ve bunlardan hangilerini kullanmayı tercih ettikleri hakkında sorular sorar. Almanya’daki 50 üniversitedeki sosyoloji öğrencileri ile gerçekleştirilen bu araştırmanın bazı bulguları şu şekildedir:

- Öğrenciler orantısız sırasıyla bazı teorisyenleri (Weber, Marx, Bourdieu, Luhmann, Durkheim) çok iyi bildiklerini ifade ederken diğerlerini (Pareto, Mannheim, Mauss, Homans) neredeyse hiç duymadıklarını belirtmiştir.
- Öğrenciler bu teorisyenlerden hangilerini ödev, makale gibi çalışmalarında daha çok kullandıkları sorusuna ise sırayla Bourdieu, Weber, Luhmann ve Marx cevaplarını vermiştir (Schneickert vd., 2019).

Sosyolojide öğretilen temel konu, teori, bakış açısı ve yöntemleri öğrencilerin perspektifinden ele alan bu tarz çalışmaların yanı sıra aynı konuyu öğretim üyeleri ve akademisyenlerin perspektifinden inceleyen çalışmalar da mevcuttur (ör. Ferreira ve Serpa, 2017; Simbuerger, 2010).

Profesyonel Beklentiler: Araştırma ve Öğretim Gerilimi

Yükseköğretime ilişkin üniversitelerin kamusal misyonu, bilgi üretiminin amaçları, eğitim ve öğretime ağırlık veren üniversiteler ile araştırma ağırlıklı kurumların ayrıştırılması, öğretim üyelerinin atama ve terfi kriterlerinde araştırma ve yayıncılık ile öğretim faaliyetlerinin puanlandırılma şekli, akademisyenlerin mesleki iş yükününün araştırma ve öğretim arasında paylaşım oranı gibi temalar farklı ülkeler bağlamında ele alınmaktadır (Rhoten ve Calhoun, 2011). Bu çerçevede üniversitelerin dönüşümü ve profesyonelleşmenin araştırma ve eğitim ayakları arasındaki dilemmalar Avrupa’da sosyoloji öğretimi hakkındaki makalelere de yansımaktadır.

Avrupa Sosyoloji Derneği (ESA) tarafından 2012–2013 yıllarında Avrupa’daki ulusal sosyoloji dernekleri hakkında yapılan araştırma, derneklerin ülkelerindeki sosyoloji programla-

rının dersleri hakkında kendilerine yöneltilen başlıca sorulara bile ancak tahmini cevaplar verebildiğini ortaya koyarken; Agodi, Annandale, Baptista ve Cipriani (2015) bu bilgi eksikliğinin “Bologna Uyum Süreci” ile kısmen açıklanabileceğini ancak asıl etkenin derneklerin sosyoloji eğitim ve öğretimine bilimsel araştırma kadar önem vermemesi olduğunu öne sürer.

Simbuerger (2010), İngiltere’de akademisyen sosyologlar ile yaptığı mülakatlardan benzer bir çıkarıma erişir: Bilimsel araştırmaların, öğretim görevliliği pozisyonlarından daha çok takdir görmesi akademisyenleri bu alanı öncelemeye sevk etmektedir. ABD’deki araştırma ve eğitim-öğretim ağırlıklı üniversitelerde akademik kadronun işe alım ve terfi süreçlerindeki farklılığın son yıllarda İrlanda’da da uygulanmaya başladığını belirten O’Sullivan (2016); özellikle eğitim odaklı üniversitelerde öğretim görevlilerinin öğretim becerilerini ve yeterliliklerini ölçen değerlendirmelerin geliştirilip bunların atama ve terfiye kullanıldığını, bu uygulamanın öğretim kalitesini artırmaya katkı sağlamakla birlikte üniversitelerin eğitim faaliyetlerine ayrılan ödenek ve öğrenci sayılarındaki artış dikkate alındığında tutarlılık ve çelişkiler barındırdığını öne sürer.

Bodin, Millet ve Saunier (2018) Fransız üniversitelerindeki akademisyenlerin profesyonel mesleklerinin araştırma, öğretim ve idari işler şeklinde üç alanına yönelik görüşlerini iş dağılımı yükleri çerçevesinde ele almışlardır. Fransa’daki 7 üniversitede görev yapan öğretim üyesi ve araştırmacı akademisyenler ile anket ve mülakat gerçekleştiren Bodin, Millet ve Saunier (2018); bu görüşmelere dayanarak akademisyenlerin öğretim faaliyetlerini düşünüldüğü gibi ikincil görmediklerini, öğretimi de genel olarak araştırma ve idari işler kadar önemsediklerini, ancak özellikle idari iş yükünün gittikçe artarak hem araştırma hem öğretim faaliyetlerine ayrılan vakti kısıtladığını ifade etmişlerdir. Bodin, Millet ve Saunier’in (2018) çalışması yükseköğretim sisteminde araştırma ve öğretim gerilimi kadar idari işlere ve tüm bu üç alanın öğretim üyelerini iş yükü açısından gittikçe zorlamasına dikkat çekerken, yükseköğretimdeki bürokratikleşmenin öğretim faaliyetlerine etkisinin daha kapsamlı ele alınması gerektiğini de düşündürmektedir.

Türkiye: Tarihsel Bir Türk Sosyolojisi İzleğinin Ardından Pedagoji

Türkiye’de sosyoloji çalışmalarında Osmanlı’nın son döneminden Cumhuriyet’e disiplinin ortaya çıkışını ve tarihsel gelişimini, toplumsal değişim ve öne çıkan felsefi düşünceler bağlamında inceleyen araştırmalar önemli bir yer tutar (Akşit, 1986; Arlı ve Bulut, 2008; Balkız, 2015; Coşkun, 1991; Kabakçı, 2008; Kaçmazoğlu, 2010; Kıray, 1986; Sucu, 2016). Disiplinin Türkiye’de ilk olarak akademik kurumsallaşması çerçevesinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji (Kaya,

2008; Kayalı, 2008) ve Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji (Erbaş, 2008) bölümleri üzerine çalışmalar olduğu gibi daha geç dönemlerde, örneğin 1980 sonrası kurulan, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji bölümü hakkında da yayınlar mevcuttur (Bahadır, 2015).

2010’lardan itibaren tarihçe ile ampirik ve güncel verileri harmanlayan çalışmalar artmaktadır. Ör.; Parin ve Demirci (2014) bir yandan Türkiye’de sosyolojinin kuruluş (1914–1950), yerleşme (1950–1980), kurumsallaşma (1980–2000) ve yaygınlaşma (2000 ve sonrası) şeklinde bir dönemlendirmesini ortaya koyarken bir yandan da Türkiye’de sosyoloji bölümlerinin hangi üniversitelerde, ne zaman kurulduğu ve öğrenci kontenjanları gibi nesnel bilgilere yer vermektedir. Benzer şekilde; Bulut (2011) tarihsel tespitlerde bulunur, ama aynı zamanda 1980’lerde YÖK tarafından önerilen müfredata ve yakın dönemde ders isim ve içeriklerindeki değişikliklere de değinir.

Türkiye’de sosyoloji öğrenim ve öğretimini, materyal ve pratiklerini inceleyen akademik çalışmalar çok az sayıdadır. Bu alanda ilk yayını gerçekleştiren kişi Hilmi Ziya Ülken olabilir. Ülken (1956) dünyada ve Türkiye’de sosyolojinin karşılaştırılabilir bir tarihçesini, cemiyetler üzerinden kurumsallaşmasını ele aldığı gibi kısaca sosyoloji öğretimine de değinmiştir. Bulut’un (2008) çalışması; ders materyalleri ve pedagojinin bağlantısına dikkat çekmesi ve 1930’lardan 2005’e kadar Türkiye’de yayımlanan Türkçe telif veya tercüme Sosyolojiye Giriş ders kitaplarının kısa birer tanıtımla bibliyografik derlemesini oluşturması açısından önemli bir katkıdır. Bulut (2008) tercüme eserler hariç söz konusu kitapların çoğunun profesyonellikten uzak, dersi veren öğretim görevlisinin ilgi ve çalışma alanını yansıtan, anlatım teknikleri zayıf çalışmalar olduğunu; tercüme giriş kitaplarının ise kendi toplum ve kültürlerini iyi yansıtmakla beraber Türkiye’ye dair çok az örnek ve içeriğe sahip olduklarını belirtir.

Türk sosyolojisinde sosyoloji öğretim alanında birden çok ampirik araştırma gerçekleştiren Aytül Kasapoğlu’dur. Kasapoğlu (1991) *Yüksek Öğretimde Sosyoloji Öğretiminin Sorunları* başlıklı çalışmasından itibaren Türkiye’de sosyoloji eğitim ve öğretimi ve sorunlarına değinmektedir. Kasapoğlu (2014) yürüttüğü olduğu Bilimsel Araştırma Projesi (BAP) ile Türkiye’de sosyolojinin sorunlarına eğildiği gibi öğrenim ve öğretim boyutunu öğrenci ve akademisyenlere yönelttiği sorular üzerinden ele almıştır. Yabancı dildeki sosyolojik terimlerin öğrenmeye etkisi; derslerde yaptırılan proje ve ödevlerin nitelik ve sunum biçimleri; bölüm dışı seçmeli ve bölüm içi ders sayısı yeterliliği; klasik kuramcıların derslerdeki yeri, uygulama ve staj ile pratiğe yönelik eğitim gibi ders içeriği, işleniş biçimi ve müfredata dair farklı sorular yöneltilmiştir (Kasapoğlu vd., 2014). Ancak bu araştırma, proje raporu hariç bir yayına dönüştürülmemiştir. Söz konusu rapor da sorular ve yanıt yüzde oranlarını gösteren tablolar içermekle beraber bütüncül bir analiz ortaya koymamakta-

dır. Kasapoğlu'nun (1991) çalışması iki lise öğrencisinin TÜBİTAK proje araştırmasına (Hanedar ve Kocabaş, 2013) temel teşkil etmesine rağmen Kasapoğlu'nun (1991, 2014) çalışmalarının akademik etkisi oldukça sınırlı kalmış gözükmektedir.

Kasapoğlu (2015), Ankara'daki farklı üniversitelerdeki yirmi beş sosyoloji son sınıf öğrencisi, velileri ve yirmi mezun ile "sosyolojinin ne olduğu," "eğitimin nasıl yapıldığı," "sosyolojinin kendilerine etkileri" ve "gelecek hakkındaki düşünceleri" hakkında mülakatlar gerçekleştirerek sosyoloji öğretimini incelemeye devam etmiştir. Öğrencilerin eğitim sürecinde bazı dersleri objektif bulmadıkları, müfredatı teorik ve toplumsal gerçeklikten kopuk gördükleri gibi önemli bulgular paylaşmıştır (Kasapoğlu, 2015, s. 143). Kasapoğlu; mezuniyetten sonra da işsizlik başta olmak üzere ortaya çıkan sorunların altını çizerek mesleğe yönelik pratik ve uygulamalı derslerin artırılması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Dil (2015), Kasapoğlu'dan farklı olarak, daha dar bir çerçevede, Avrupa ve ABD'deki pedagojik çalışmalara benzer bir şekilde, öğrenme biçimlerine eğilir. Dil, sosyoloji öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışma ile onların stratejik ve derinlemesine öğrenmeyi yüzeysel öğrenmeden daha yüksek oranda tercih ettiklerini fakat derinlemesine öğrenme becerilerinin düşük olduğunu belirtir. Örneklemin tek bir üniversite ile sınırlılığı temel bir kısıt olmakla beraber öğrenme tür ve sonuçlarının ele alınması açısından yararlıdır.

Genel Değerlendirme

Yükseköğretimde eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yürütüldüğü kurumlar, bölümler, disiplinler ve ülkeler arası farklılıklar düşünüldüğünde, karşılaştırma yapmayı mümkün kılacak ortak kriterler belirlemek oldukça zordur. Ancak bu çerçevede belki ilk olarak öğretimin kuşatıcılığı hatırlatılabilir. Ne öğretildiği ve nasıl öğretildiği; her disiplinin ve bölümün kendi geleneği ve kurumsal kimliği içinde şekillenip farklılık arz ediyor ise de eğitim ve öğretim üniversite ve yükseköğretimin merkezindedir. Araştırma odaklı kurumlarda bile araştırma yöntem ve tekniklerinin öğretilip, araştırmacılığa dair birikimin aktarılması paylaşılması gereklidir. Öğrenim ve öğretimin ikincil görülmesi idealizmin ötesinde temel bir iç tutarsızlığa, kamusal kaynakların etkili şekilde kullanılmamasına, sosyoekonomik, kültürel ve insani kayıplara işaret eder.

Bu derlemede "yükseköğretimde öğretim" çalışma konusunun önemi ve yükseköğretimde içinde gömülü olduğu akademik, ekonomik, siyasi ve tarihsel süreç ve yapılanmaların sosyoloji öğretim çalışmalarına nasıl yansıdığı ele alınmıştır. Sosyoloji disiplini özelinde yükseköğretimde öğretim çalışmaları alanından bahsetmenin imkânları Amerika, Avrupa ve Türk sosyolojisi üzerinden incelenip ABD başta olmak üzere diğer ülke-

lerde de sosyoloji öğretim çalışmalarına dair artmakta olan bir ilgi ve birikimin olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte ABD, Avrupa ve Türkiye'de sosyoloji öğretim araştırmalarının sınırlılık ve yetersizlikleri vurgulanmıştır. Bu açıdan Harley ve Natalie'ın (2013) Avustralya özelinde sosyoloji öğretiminin "hâlâ yeterince araştırılmamış, yeterince teorize edilmemiş ve kapsamlı bir şekilde tartışılmamış" (s. 392) bir alan olduğu tespitinin diğer ülkeler için de büyük ölçüde geçerli olduğu belirtilebilir. Ancak yükseköğretimin eğitim ve araştırma kısmına yönelik elde edilmeye çalışılan uluslararası standardizasyon, hareketlilik ve iş birliğinin gerek kamu politikaları gerekse akademisyenlerin bireysel ve kolektif talepleri ve teknolojik imkânlar doğrultusunda yükseköğretimin öğrenim ve öğretim kısmına da artarak yansiyacağı öngörülüp temenni edilebilir. Disiplinlerin eğitim ve öğretimine dair çalışmaların söz konusu disiplinlerin içinden gelen akademisyenler tarafından ele alınması kaçınılmazdır ancak eğitim ve öğretimin disiplinleri ve ulusal sınırları aşan ortak sorun ve paydaları düşünüldüğünde ulus içi ve uluslararası yükseköğretimin öğretim boyutuna özgü interdisipliner araştırma ve iş birliklerinin artırılması yadsınamaz bir gerekliliktir.

Fon Desteği / Funding: Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır. / *This work did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.*

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards: Yazar bu makalede araştırma ve yayın etiğine bağlı kaldığını, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulduğunu ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını belirtmiştir. / *The author stated that the standards regarding research and publication ethics, the Personal Data Protection Law and the copyright regulations applicable to intellectual and artistic works are complied with and there is no conflict of interest.*

Kaynaklar

- Acer, E. K., & Güçlü, N. (2017). Türkiye'de yükseköğretimin genişlemesi: Gereksinimler ve ortaya çıkan sorunlar. *Yükseköğretim Dergisi*, 7(1), 28–38.
- Agodi, M. C., Annandale, E., Baptista, L., & Cipriani, R. (2015). Report on national sociological associations in Europe. *European Societies*, 17(3), 281–300.
- Akşit, B. (1986). Türkiye'de sosyoloji araştırmaları: Bölmelenmişlikten farklılaşma ve çeşitlenmeye. S. Atauz (Ed.), *Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişimi* içinde (s. 195–232). Ankara: Olgaç Yayınları.
- Alatas, S. F., & Sinha, S. (2001). Teaching classical sociological theory in Singapore: The context of Eurocentrism. *Teaching Sociology*, 29(3), 316–331.
- Albers, C. (2003). Using the syllabus to document the scholarship of teaching. *Teaching Sociology*, 31(1), 60–72.
- Amerikan Sosyoloji Derneği (ASA) (2016). *Types of degree-granting sociology departments*. Erişim adresi <https://www.asanet.org/research-and-publications/research-sociology/trends/types-degree-granting-sociology-departments> (1 Haziran 2020).

- Arlı, A. (2016). Yükseköğretimde büyüme, farklılaşma ve reorganizasyon: İstanbul örneği (1980–2015). *Sosyoloji Konferansları*, 54(2), 199–243.
- Arlı, A. & Bulut, Y. (2008). Türkiye’de sosyolojiyle 100 yıl: Mirası ve bugünü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 11, 13–32.
- ASA Journals (t.y.). *Brief history of ASA journals*. Erişim adresi <https://www.asanet.org/brief-history-asa-journals-and-rose-series> (1 Haziran 2020).
- Bahadır, Z. (2015). Anadolu’da sosyoloji eğitimi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi örneği. *Sosyoloji Konferansları*, 52(2), 157–173.
- Baker, P. (1985). Does the sociology of teaching inform Teaching Sociology? *Teaching Sociology*, 12(3), 361–375.
- Baker, P. J., & Everett, K. W. (1980). Knowledge available, knowledge needed: Improving sociology education. *Teaching Sociology*, 8(3).
- Balkız, B. (2015). Türk modernleşmesi, pozitivism ve sosyoloji. *Mediterranean Journal of Humanities*, 5(2), 123–149.
- Beeman, M., Chowdhry, C., & Todd, K. (2000). Educating student about affirmative action: An analysis of university sociology texts. *Teaching Sociology*, 28(2), 98–115.
- Berger, R. J. (1989). Teaching the sociology of law: Alternative approaches to course organization. *Teaching Sociology*, 17(1), 49–55.
- Berheide, C. W. (2005). Searching for structure: Creating coherence in the sociology curriculum. *Teaching Sociology*, 33(1), 1–15.
- Bilici, M. V. (2011). İngiltere’de sosyolojinin dünü ve bugünü. *Sosyoloji Dergisi*, 3(23), 63–88.
- Bodin, R., Millet, M., & Saunier, E. (2018). Entre triple contrainte et ancrage disciplinaire. Pratiques et conditions d’enseignement à l’Université. *Cahiers de la recherche sur l’éducation et les savoirs*, 17, 143–167.
- Boyer, E. (1990). *Scholarship reconsidered: Priorities of the professorate*. Princeton, NJ: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Bulut, Y. (2008). Türkçe’de yayınlanmış sosyolojiye giriş kitapları hakkında bibliyografik bir değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, 1(6), 81–144.
- Bulut, Y. (2011). Türkiye’de sosyoloji eğitimi. *Sosyoloji Dergisi*, 2(3), 1–18.
- Bulut, Y. (2014). Türkiye’de sosyolojinin 100 yılı. *Sosyoloji Dergisi*, 2(8), 1–21.
- Calma, A., & Davies, M. (2015). Studies in higher education 1976–2013: A retrospective using citation network analysis. *Studies in Higher Education*, 40(1), 4–21.
- Carrothers, R. M., & Benson, D. E. (2003). Symbolic interactionism in introductory textbooks. *Teaching Sociology*, 31(2), 162–181.
- Chin, J. (2002). Is there a scholarship of teaching and learning in Teaching Sociology? A look at papers from 1984 to 1999. *Teaching Sociology*, 30(1), 53–62.
- Clegg, S. (2015). Adventures in meaning making: Teaching in Higher Education 2005–2013. *Teaching in Higher Education*, 20(4), 373–387.
- Coşkun, İ. (Ed.) (1991). *75. yılda Türkiye’de sosyoloji*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Dil, K. (2015). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin öğrenme yaklaşımları ve çalışma becerileri. *Sosyoloji Dergisi*, 30(1), 317–332.
- Dinç, C., & Barış, M. F. (2011). Alman üniversitelerinde sosyoloji eğitimi. *Sosyoloji Dergisi*, 2(3), 19–41.
- Dougherty, K. D., & Andercheck, B. (2014). Using facebook to engage learners in a large introductory course. *Teaching Sociology*, 42(2), 95–104.
- Downey, D. J., & Torrecilha, R. S. (1994). Sociology of race and ethnicity. *Teaching Sociology*, 22(3), 237–247.
- Dukes, R. L. (1975). Teaching introductory sociology: The modular approach. *Teaching Sociology*, 2(2), 165–176.
- Erbaş, H. (2008). Üniversite-toplum ilişkileri bağlamında DTCF ve sosyoloji. R. Demir, & D. Atılgan (Ed.), *Cumhuriyet ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi içinde* (s. 191–205). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Fails, E. V. (1988). Teaching sociological theory through video: The development of an experimental strategy. *Teaching Sociology*, 16(3), 256–262.
- Ferreira, C., & Serpa, S. (2017). Challenges in the teaching of sociology in higher education. Contributions to a discussion. *Societies*, 7(4), 1–11.
- Fleck, C., & Höning, B. (2014). European sociology: Its size, shape, and “excellence”. In S. Koniordos, & A. A. Kyrtis (Eds.), *Routledge handbook of European sociology* (pp. 116–126). New York, NY: Routledge.
- Fullerton, S., & Graham, F. (1988). Textbooks. [Special issue]. *Teaching Sociology*, 16(4), [Special issue].
- Gelfand, D. (1976). Sociological education and sociological practice. *Teaching Sociology*, 3(2), 148–159.
- Grauerholz, L., & Gibson, G. (2006). Articulation of goals and means in sociology courses: What we can learn from syllabi. *Teaching Sociology*, 34(1), 5–22.
- Greenblat, C. S. (1973). Teaching with simulation games: A review of claims and evidence. *Teaching Sociology*, 1(1), 62–83.
- Gubbay, J. (1996). Dilemmas in the sociology curriculum: The first degree in British universities. *The International Journal of Sociology and Social Policy*, 16(11), 10–31.
- Guppy, N., & Arai, B. (1994). Teaching sociology: Comparing undergraduate curricula in the United States and in English Canada. *Teaching Sociology*, 22(3), 217–230.
- Haggis, T. (2009). What we have been thinking of? A critical overview of 40 years of student learning research in higher education. *Studies in Higher Education*, 34(4), 377–390.
- Hamilton, L. C. (1980). Grades, class size, and faculty status predict teaching evaluations. *Teaching Sociology*, 8(1), 47–62.
- Hanedar, A., & Kocabaş, E. F. (2013). *Sosyolojinin sosyolojisi: 100. yılda Türkiye’de sosyolojinin sorunları*. Danışman Öğr. A. Vahap Kaya. Ortaöğretim Öğrencileri Arası Proje Yarışması, Antalya Erüal Sosyal Bilimler Lisesi, Isparta: TÜBİTAK. Erişim adresi <https://docplayer.biz.tr/6005039-Sosyolojinin-sosyolojisi-100-yilinda-turkiye-de-sosyolojinin-sorunlari.html> (21 Nisan 2020).
- Harley, K., & Natalier, K. (Ed.) (2013). Teaching sociology – reflections on the discipline. *Journal of Sociology*, 49(4), [Special issue].
- Hochschild, T. R., Farley, M., & Chee, V. (2014). Incorporating sociology into community service classes. *Teaching Sociology*, 42(2), 105–118.
- Howard, J., & Zoeller, A. (2007). The role of the introductory sociology course on students’ perceptions of achievement of general education goals. *Teaching Sociology*, 35(3), 209–222.
- Howery, C. B. (Ed.) (1985). Strengthening the lower division curriculum. *Teaching Sociology*, 13(1), [Special issue].
- Hudd, S. (Ed.) (2013). Writing sociology: Practices of a discipline. *Teaching Sociology*, 41(1), [Special issue].
- Ingram, L. C. (1979). Teaching the sociology of religion: The student’s religious autobiography. *Teaching Sociology*, 6(2), 161–171.

- Jary, D., & Lebeau, Y. (2009). The student experience and subject engagement in UK sociology: A proposed typology. *British Journal of Sociology of Education, 30*(6), 697–712.
- Kabakçı, E. (2008). Pozitivizmin Türkiye'ye girişi ve Türk sosyolojisine etkisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 11*(1), 41–60.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2010). *Türk sosyoloji tarihi I: Önkoşullar*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kasapoğlu, A. (1991). *Yüksek öğretimde sosyoloji eğitiminin sorunları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Kasapoğlu, A., Kavas, B., Kılıç, E., Çınar, S., Mandır, S., & Kılıkbiçen, M. (2014). *Türkiye'de sosyoloji eğitiminin sorunları*. Ankara Üniversitesi bilimsel araştırma projesi sonuç raporu. Proje Numarası:12Ö5358001. Erişim adresi <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/72291/projeraporu.pdf?sequence=1> (17 Temmuz 2019).
- Kasapoğlu, A. (2015). Eğitime başlanmasının 100. yılında Türkiye'de sosyolojinin sorunlarının fenomenolojik incelemesi. *Sosyoloji Konferansları, 52*(2), 131–156.
- Kaya, T. (2008). İçtimaiyat'tan sosyolojiye: İÜEF Sosyoloji Bölümünün tarihine ve Sosyoloji Dergisine dair. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 11*(1), 713–730.
- Kayalı, K. (2008). Bir asırlık sosyoloji birikimi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 11*(1), 33–40.
- Keen, M. F. (1996). Teaching qualitative methods: A face-to-face encounter. *Teaching Sociology, 24*(2), 166–176.
- Keesler, V., Fermin, B., & Schneider, B. (2008). Assessing an advanced level introductory sociology course. *Teaching Sociology, 36*(4), 345–358.
- Keith, B. (Ed.). (2002). Teaching sociology with a purpose: Issues in curriculum design and assessment. *Teaching Sociology, 30*(4), [Special issue].
- Keith, B., & Ender, M. (2004). The sociological core: Conceptual patterns and idiosyncrasies in the structure and content of introductory sociology textbooks, 1940–2000. *Teaching Sociology, 32*(1), 19–36.
- Kıray, M. (1986). Toplum, bilgi ve Türkiye. S. Atauz (Ed.), *Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişimi* içinde (s. 187–194). Ankara: Olguç Yayınları.
- Kolack, S. (1975). A course in ethnic studies. *Teaching Sociology, 3*(1), 60–73.
- Koniordos, S., & Kyrtis, A. A. (Eds.). (2014). *Routledge handbook of European sociology*. New York, NY: Routledge.
- LaRossa, R. (1984). Teaching family sociology through case studies. *Teaching Sociology, 11*(3), 315–322.
- Lenski, G. (1983). Rethinking the introductory course. *Teaching Sociology, 10*(2), 153–168.
- Loewen, J. W. (1979). Introductory sociology: Four classroom exercises. *Teaching Sociology, 6*(3), 221–244.
- Macfarlane, B., & Burg, D. (2019). Legitimation, professionalization and accountability in higher education studies: An intergenerational story. *Studies in Higher Education, 44*(3), 459–469.
- McPherron, S. M. (Ed.). (1977). Sociology curriculum. *Teaching Sociology, 5*(1), [Special issue].
- McPherron, S. M. (1982). Report on teaching. *Teaching Sociology, 10*(1), 46–50.
- Moxley, R. L. (1974). Teaching introductory sociology: An explanatory experience making use of senior undergraduate majors. *Teaching Sociology, 2*(1), 15–26.
- Nedelmann, B., & Sztompka, P. (Eds.). (1993). *Sociology in Europe: In search of identity*. Berlin: W. de Gruyter.
- O'Sullivan, S. (2011). Applying the scholarship of teaching and learning in an Irish context: Mission impossible? *Teaching Sociology, 39*(3), 303–319.
- O'Sullivan, S. (2016). Teaching sociology in an age of teaching “excellence.” *Irish Journal of Sociology, 24*(1), 34–53.
- Paap, W. (1981). The concept of power: Treatment in fifty introductory sociology textbooks. *Teaching Sociology, 9*(1), 57–68.
- Paino, M., Blankenship, C., Grauerholz, L., & Chin, J. (2012). The scholarship of teaching and learning in Teaching Sociology: 1973–2009. *Teaching Sociology, 40*(2), 93–106.
- Paivandi, S. (2011). La relation à l'apprendre à l'université: Enquête sur la perspective d'apprentissage des étudiants de la région Parisienne. *Recherches Sociologiques et Anthropologiques, 42*(2), 89–113.
- Panayotova, P. (2019). The teaching of research methods in British sociology in the twentieth century. In P. Panayotova (Ed.), *The history of sociology in Britain* (pp. 301–335). Cham: Palgrave Macmillan.
- Parin, S., & Demirci, E. Y. (2014). Türkiye'de yükseköğretimde sosyoloji öğretimi: Bir dönemselleştirme denemesi (1914–2014). *Sosyoloji Dergisi, 29*(2), 365–382.
- Pfeffer, C., & Rogalin, C. L. (2012). Three strategies for teaching research methods: A case study. *Teaching Sociology, 40*(4), 368–376.
- Pike, D. (2011). Teaching sociology: Leader of the pack? An exploratory study of teaching journals across disciplines. *Teaching Sociology, 39*(3), 219–226.
- Pittendrigh, A. S., & Jobes, P. C. (1984). Teaching across the curriculum: Critical communication in the sociology classroom. *Teaching Sociology, 11*(3), 281–296.
- Preves, S., & Stephenson, D. (2009). The classroom as stage: Impression management in collaborative teaching. *Teaching Sociology, 37*(3), 245–256.
- Ransford, H. E., & Butler, G. (1982). Teaching research methods in the social sciences. *Teaching Sociology, 9*(3), 291–312.
- Rhoten, D., & Calhoun, C. (Ed.). (2011). *Knowledge matters: The public mission of the research university*. New York, NY: Columbia University Press.
- Schneickert, C., Lenger, A., Steckermeier, L., & Rieder, T. (2019). The sociological canon, relations between theories and methods, and a latent political structures: Findings from a survey of sociology students in Germany and consequences for teaching. *Teaching Sociology, 47*(4), 339–349.
- Schrecker, C. (2008). Textbooks and sociology: A Franco-British comparison. *Current Sociology, 56*(2), 201–219.
- Shaw-Taylor, Y., & Benokraitis, N. V. (1995). The presentation of minorities in marriage and family textbooks. *Teaching Sociology, 23*(2), 122–135.
- Simbuerger, E. (2010). Critique and sociology: Towards a new understanding of teaching as an integral part of sociological work. *Enhancing Learning in the Social Sciences, 3*(1), 1–32.
- Simpson, J. M., & Elias, V. L. (2011). Choices and chances: The sociology role-playing game: the sociological imagination in practice. *Teaching Sociology, 39*(1), 42–56.
- Singleton, R. (2007). The campus survey: Integrating pedagogy, scholarship, and evaluation. *Teaching Sociology, 35*(1), 48–61.

- Sobal, J., McIntosh, A., & Whit, W. (1993). Teaching the sociology of food, eating, and nutrition. *Teaching Sociology*, 21(1), 50–59.
- Soulié, C. (2002). L'adaptation aux "nouveaux publics" de l'enseignement supérieur: Auto-analyse d'une pratique d'enseignement magistral en sociologie. *Sociétés Contemporaines*, 48(4), 11–39.
- Spurk, J. (2014). European construction and sociology. In S. Koniordos, & A. A. Kyrtis (Eds.), *Routledge handbook of European sociology* (pp. 116–126). New York, NY: Routledge.
- Sucu, İ. (2016). Türk sosyolojisinin kimliği: Kuruluş döneminde Türk sosyolojisinin karakteristik özellikleri. *Fatih Sultan Mehmet İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 8, 259–280.
- Sulik, G., & Keys, J. (2014). "Many students really do not yet know how to behave!": The syllabus as a tool for socialization. *Teaching Sociology*, 42(2), 151–160.
- Sweet, S. (Ed.). (2016). Teaching in the community college context. *Teaching Sociology*, 44(4), [Special issue].
- Tekneci, P. D. (2016). Türk yükseköğretim sisteminin son on yıldaki dönüşümü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(3), 277–287.
- Tight, M. (2007). Bridging the divide: A comparative analysis of articles in higher education journals published inside and outside North America. *Higher Education*, 53(2), 235–253.
- Tight, M. (2017). Higher education journals: Their characteristics and contribution. *Higher Education Research and Development*, 37(3), 607–619.
- Ülken, H. Z. (1956). *Dünyada ve Türkiye'de sosyoloji öğretimi ve araştırmaları*. İstanbul: Türkiye Sosyoloji Cemiyeti Yayınları.
- Wagenaar, T. (2004). Is there a core in sociology? Results from a survey. *Teaching Sociology*, 32(1), 1–18.
- Weiss, G. L. (2007). A pedagogical boomerang: From Hans Mauksch to medicine to the teaching and learning of sociology. *Teaching Sociology*, 35(1), 1–16.
- Williams, M., Payne, G., Hodgkinson, L., & Poade, D. (2008). Does British sociology count? Sociology students' attitudes toward quantitative methods. *Sociology*, 42(5), 1003–1021.
- Wright, R. A. (1995). Women as "victims" and as "resisters": Depictions of the oppression of women in criminology textbooks. *Teaching Sociology*, 23(2), 111–121.
- Yıldırım, M. A., & Seggie, F. N. (2018). Yükseköğretim çalışmalarının akademik bir alan olarak gelişimi: Uluslararası ve ulusal düzeyde alanyazın incelemesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(3), 357–367.
- Zipp, J. F. (2007). Learning by exams: The impact of two-stage cooperative tests. *Teaching Sociology*, 35(1), 48–61.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.*

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayınlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / **Publisher's Note:** The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.